

Entrevista:
Alex Corretja P12



**Pius XII s'haurà
d'esperar** P6

el **C**èntim



**Què li cal
a l'educació?**

Volíem centrar el debat al voltant de les necessitats de l'educació avui, en un moment en què les qüestions educatives tornen a ocupar titulars i en què assistim a la tramitació de la primera llei catalana d'educació al Parlament. Però la passió dels cinc experts convidats per l'AVUI, procedents de diversos àmbits del món educatiu però amb el denominador comú d'acreditar un sòlid coneixement de la realitat educativa del país –construïda des de l'experiència i allunyada de demagògies, catastrofismes i discussions estèrils–, desborda qualsevol previsió.

El resultat és que ens mengem pràcticament les dues hores dibuixant el diagnòstic del sistema educatiu, relativitzant els resultats del conegut informe PISA de l'OCDE, abordant des de tots els punts de vista el fracàs escolar, intercanviant parers al voltant de la necessària millora de la formació docent i de la relació entre teoria i pràctica educativa, entre educació i universitat. I parlant, també, de la funció social de l'escola i de la coresponsabilitat dels docents en la imatge de la institució escolar, de la desconfiança entre escola i societat, de la necessitat d'un canvi de mirada que es fixi en els aspectes positius del sistema educatiu. Definint, en últim terme, què entenem per escola i fins i tot per felicitat, i, el que és més important: apel·lant a l'assumpció de responsabilitats i fent autocrítica.

Seuen a la taula –presidida pel director de l'AVUI, Xavier Bosch– el sociòleg, periodista i escriptor Salvador Cardús; el mestre, pedagog i membre actiu dels Moviments de Renovació Pedagògica Jaume Cela; el doctor en filosofia Gregorio Luri, amb anys d'ofici a la docència, des de la primària fins a la universitat, autor del llibre *L'escola contra el món* (La Campana), que demà es presenta en societat; Agnès Boixader, mestra de l'escola concertada i professora associada de didàctica de les ciències socials a la Universitat Autònoma, i l'acadèmic i investigador Joaquim Prats, doctor en història, catedràtic de la Universitat de Barcelona i expert en didàctica de les ciències socials i en l'estudi dels sistemes educatius.

Tot i que queda poc temps teòric per debatre entorn de les propostes de millora, inevitablement aquestes propostes han anat sortint al llarg de tota la conversa. Només cal repescar-les al final, ordenar-les, sintetitzar-les. Plana sobre aquestes respostes, com també ho ha fet en molts altres moments del debat, el projecte de llei d'educació de Catalunya i la resposta a la pregunta de si aquesta llei –de fins a quin punt una llei– pot posar remei als mals del nostre sistema educatiu.

Què li cal a l'educació?

Text: **Carol Biosca** Foto: **Francesc Melcion**



Tres exemples contra el determinisme escolar: una escola de Berlín, en una situació de violència extrema, que els mestres van demanar públicament que es tanqués. Avui, al mateix barri, té uns resultats excel·lents. Segon: el fracàs a Califòrnia, d'un 30%, s'atribueix als negres i als hispans. Per què no fracassen a la ciutat de Santa Anna? Tercer: al barri de Brooklyn, un grup de mestres van crear una escola per a alumnes fracassats. Va ser un èxit. Gregorio Luri



PARAULA DE CONVIDAT



Salvador Cardús
Sociòleg i periodista



Jaume Cela
Mestre i pedagog. Membre de Rosa Sensat

“ Els problemes d'educació d'aquest país els té tot el món occidental

“ Preval una mirada anorèxica de la nostra feina: ens mirem al mirall i ens veiem malament



Gregorio Luri
Doctor en filosofia. Ha estat mestre i professor



Agnès Boixader
Mestra i professora de didàctica a la UAB



Joaquim Prats
Doctor en història. Expert en sistemes educatius

“ No podem diluir la nostra responsabilitat personal apel·lant a factors socials externs

“ Em preocupa que hi hagi petits dictadors als tres anys i grans energúmens a l'adolescència

“ Guanyar mil euros, tenir una moto i anar a la discoteca és més atractiu que estudiar

La primera qüestió que es planteja és la del diagnòstic: com es valoren els resultats educatius de Catalunya apareguts en els últims informes nacionals i internacionals, si es pot parlar d'una crisi del sistema educatiu català i si aquesta crisi és exclusiva de Catalunya o és comuna als països de l'entorn europeu.

Hi ha unanimitat en dues qüestions: la primera, a l'hora de considerar que "els problemes d'educació d'aquest país els té tot el món occidental", com apunta Salvador Cardús i corrobora Joaquim Prats, que explica que el rendiment educatiu dels escolars catalans és similar al de països com França, Alemanya, Noruega, Suècia, els Estats Units i el Canadà. També hi ha plena coincidència a l'hora de relativitzar la importància de les dades de l'informe PISA, en tractar-se d'un document que "no avalua el que s'ensenya a les escoles catalanes", recorda Cela. Una reflexió que Cardús resumeix de la següent manera: "El que no es pot fer en un sistema és dir que l'important és A i que quan et vingui a avaluar et preguntin B. Has de saber de què t'examines". Prats insisteix, d'altra banda, que els resultats de Catalunya se situen "al voltant de la mitjana europea" i que "ens movem dins del que estadísticament seria una estabilitat".

Jaume Cela sosté que "bona part dels problemes que tenim són perquè estem en una societat en creixement", derivats del fet que "cada cop estem millor". Per exemple, perquè s'ha ampliat l'escolarització obligatòria fins als 16 anys i per-

què estan escolaritzats "el 100% dels immigrants".

Gregorio Luri aporta un altre element d'anàlisi en mostrar la seva "sorpresa" davant "la mania, la passió o el vici de fer de les suposades males notícies escolars primera portada dels diaris", i d'oblidar-se sistemàticament de les "bones notícies". "Les dades objectives del bon funcionament no les veiem -apunta aquest filòsof-. Les dades objectives del mal funcionament tampoc les veiem, ara bé: les interpretem amb una facilitat extraordinària".

Preguntats sobre què és el que preocupa realment de l'actual sistema educatiu, Prats respon taxatiu: l'elevat fracàs escolar. Fracàs que comporta que "un 30% dels nens no adquireixin els coneixements que d'acord amb els objectius del nostre sistema haurien d'assolir", és a dir, que no obtenen el graduat escolar en acabar la secundària obligatòria.

S'obre a partir d'aquí un parèntesi interessantíssim sobre què entenem per fracàs escolar i sobre si es pot atribuir a l'escola la totalitat d'aquest fracàs. Agnès Boixader mostra la seva "preocupació" pel fet que "es parli tant de fracàs escolar" en termes de "comparació

de resultats estrictament acadèmics", ja que considera que sovint "el fracàs escolar no és fracàs dels escolars, sinó fracàs de la xarxa que assisteix els infants i adolescents que van a l'escola". "Que vagin més malament en llengua o matemàtiques em preocupa molt -afirma aquesta mestra-, però em preocupa més que siguin petits dictadors als tres anys i grans energúmens quan es fan adolescents". Conclou que l'educació necessita "un canvi de vocabulari, de llenguatge i de mirada: n'hem de parlar en clau d'èxit, i no en clau de fracàs".

En aquesta línia, Joaquim Prats corrobora que un fracàs tècnic del sistema podria situar-se "en un 7%, un 8% o un 9%, però no en un 30%". Per explicar aquesta diferència, cal tenir en compte altres factors. I apunta un segon fracàs, el que fa que també un 30% dels escolars que aproven l'ESO no completin estudis de batxillerat o formació professional. Aquest fracàs té a veure amb el desencontre entre el sistema educatiu i l'ocupacional. L'aposta pel reclutament de mà d'obra barata, de baixa qualificació, en sectors com la construcció o els serveis ha disparat el nombre de desercions escolars: "Guanyar mil euros, tenir una moto i anar a la discoteca és més

Què li cal a l'educació?

Les propostes

Jaume Cela: Temps relaxat a l'escola per poder ressituar-nos i saber on som i, per part de l'administració, capacitat per escoltar cada centre en la seva singularitat.

Salvador Cardús: Cal resoldre la crisi comunicativa que pateix l'escola. S'ha de desideologitzar el debat. L'escola parla massa de grans principis i massa poc d'organització.

Agnès Boixader: Estabilitat, que no ens facin canviar tan sovint de vocabulari, tot i que potser hauríem de canviar de llenguatge.

Gregorio Luri: És urgent posar les inversions en la detecció precoç. I els països amb èxit escolar tenen una alta estima de la funció docent, i això implica una selecció molt estricta dels futurs mestres. I cal recuperar l'autoritat dels continguts.

Joaquim Prats: L'escola hauria de transmetre molta autoexigència i expectativa a l'alumne; hauria de ser democràtica i disciplinada; hauria de transmetre el plaer per aprendre, i construir-se sobre el respecte mutu entre professors i alumnes. També caldria més implicació dels pares.



Cardús:

"El que no pot ser és que la formació permanent dels mestres segueixi depenent d'actituds voluntaristes"



Boixader:

"L'educació necessita un canvi de llenguatge i de mirada: n'hem de parlar en clau d'èxit i no de fracàs"



Prats:

"Un fracàs tècnic del sistema pot oscil·lar entre un 7%, un 8% i un 9% però no un 30%. Aquesta és una dada preocupant"



Luri:

"El nombre de mestres, per si mateix, no porta incorporada una millora de la qualitat de l'ensenyament"



Cela:

"No ens podem excusar amb altres factors per fer bé la nostra feina: tenim un contracte amb els alumnes"

El moment

Si una cosa va caracteritzar el debat va ser l'absència de confrontació. Tots els convidats van mostrar força acord en els temes plantejats, això sí, amb molts matisos que van contribuir a enriquir la reflexió. Enmig d'aquesta pau hi va haver, però, un moment a destacar, que va enfrontar (entre moltes cometes) Salvador Cardús amb Jaume Cela, quan el primer va comparar la formació de professorat de les escoles d'estiu amb anar de colònies. Cardús va considerar que la formació del professorat ha d'estar "regulada" i vinculada a la carrera professional, i va apuntar que aquestes escoles ja no compleixen la funció que complien. Cela va defensar amb vehemència aquests espais de formació i va al·legar que la formació que ofereixen es caracteritza per haver estat dissenyada pels mateixos mestres, que "alguna cosa hi deuen tenir a dir".

atractiu que estudiar", afirma Prats.

Salvador Cardús opina que malgrat que aquest elevat índex de fracàs no és una especificitat del sistema educatiu català, "això no té res a veure amb diluir les responsabilitats per donar-hi resposta". "Tothom s'ha d'espavilar, perquè els problemes hi són -afirma, i afegeix-. Moltes vegades, com que el que fracassa és el sistema i el sistema no té noms ni cognoms, ens costa assenyalar responsabilitats específiques".

En aquesta línia, Gregorio Luri parla de "la síndrome escolar de l'efecte papallona", un discurs que, "amb totes les bones intencions", es basa a anar ampliant el ventall de responsabilitats davant del fracàs escolar. "Com més s'amplia el nombre de factors responsables, menys responsabilitat directa tinc jo a la classe amb el meu alumne i, per tant, també menys autoritat".

Cela admet que "previ una mirada anorèxica" cap a la feina del mestre: "La persona anorèxica es mira al mirall i sempre es veu malament, i nosaltres ens mirem al mirall de la societat i sempre ens veiem malament". Apunta que, al costat d'aspectes negatius, el sistema té "molts aspectes positius", alguns dels quals, no obstant,

costa defensar davant del col·lectiu perquè comporta "arriscar-se que et diguin de tot". Posa com a exemple la sisena hora de primària, que, tot i que ha comportat algunes complicacions en l'organització dels centres, també ha tingut "aspectes molt positius" de funcionament.

A partir d'un moment, el focus d'atenció es desplaça dels problemes del sistema educatiu a la figura del docent. En aquest capítol, es plantegen dues qüestions. La primera: la necessitat de millorar la formació dels mestres. I, derivada d'aquesta, es crea un debat paral·lel al voltant del paper de les universitats i dels mestres en el disseny d'aquesta formació. També en aquest punt tots els convidats defensen que una conselleria mixta, que aglutinés Educació i Universitats, facilitaria molt les coses, especialment pel que fa a aquesta qüestió.

En aquest capítol, Boixader considera que hi ha d'haver "un sistema universitari prou potent perquè hi hagi una bona formació inicial", i després, al lloc de treball, "només es formarà algú si en sent la necessitat i si aquesta necessitat la veu com una possibilitat de millora personal i social". Cardús defensa, en

canvi, que "el que no pot ser és que la formació permanent del mestre segueixi depenent d'actituds voluntaristes i de la seva motivació", mentre que Prats afirma que "sempre que la formació permanent vingui de dalt a baix, no tindrà sentit". Sosté que la necessitat de formació és "una cultura", i que les cultures "no es regeixen per un BOE o per un DOGC, sinó per un canvi intern del col·lectiu, i és el col·lectiu qui ha de generar la necessitat de formació".

La segona qüestió té a veure amb la coresponsabilitat del mestre en la imatge de la institució escolar i en la dimensió institucional de l'escola, un aspecte que tant Luri com Cardús i Prats consideren que en aquest país s'ha "negligit per complet", com afirma Luri, i que porta a un divorci entre escola i societat. "On sento parlar més malament de la societat és en el món escolar -afirma Cardús-. En conseqüència, el que ha acabat passant és que la societat ha acabat malparlant de l'escola".

En aquest últim escenari, una conclusió, entre tantes, per millorar la qualitat del sistema: restablir les aliances, traçar camins, construir ponts que permetin que escola i societat avancin cap a aquest objectiu comú. ■



L'opinió sobre el projecte de llei d'educació

● **Cela** creu que a la llei d'educació hi ha "massa coses" i hi troba a faltar, en canvi, més aprofundiment en la relació entre els centres universitaris i les escoles. Després de deixar clar que "una llei, per si sola, no canvia res", valora positivament l'aposta que fa per l'autonomia, el "reconeixement del lideratge" de les direccions i l'avaluació.

● **Boixader** veu una certa "confusió" en la definició dels currículums entre primària i

secundària, i també sosté que hauria de recollir un compromís més gran de les universitats amb l'escola i de l'escola amb les universitats. Apunta que caldria trobar els mecanismes perquè els mestres que acullen el professorat en pràctiques tinguessin alguna compensació, perquè "és en el terreny de joc on s'aprèn".

● **Luri** considera que el que cal garantir abans que res a una llei és "que sigui estable", i, sobretot, "que hi hagi un se-

guiment de veritat de la seva aplicació", per poder aprendre dels encerts i dels errors. "Oblidem-nos d'una vegada de Finlàndia i pensem quines són les nostres experiències reeixides, què és el que va bé i què és el que va malament".

● **Cardús** creu que la llei va en la bona direcció per respondre als desafiaments als quals pot donar resposta una llei, i apunta que és una norma "limitada" per la necessitat d'acord, però que és també

aquesta limitació la que li pot donar força. Finalment, sosté que el més important és que no se'n faci un desenvolupament burocratitzat.

● **Prats** afirma que la llei ha detectat dues mancances del sistema: l'excessiva centralització en mans de la conselleria, i per tant la necessitat de donar més protagonisme als centres, i la cultura de l'avaluació, entesa com un instrument de "rendiment de comptes".

Les definicions Quina és la funció de l'escola?

Gregorio Luri

Existeix una confusió greu sobre quin és el paper real de l'escola. Si ara féssim una enquesta, ens trobaríem respostes tan diverses com: que l'escola ha de fer feliços els nens; que l'escola ha d'ensenyar a pensar, o que l'escola ha de servir per assolir mecanismes concrets. Crec que l'escola és una introducció al món, i té com a missió important permetre el pas de la família a la societat: si a la família el nen és tractat fonamentalment per ser qui és, a la societat se'l tractarà bàsicament pel que sàpiga fer.

Agnès Boixader

La principal funció de l'escola és ensenyar a llegir, escriure, comptar, entendre i interpretar el món. I això es fa des de cada disciplina. Però per educar cal també una feina en xarxa, que va molt més enllà de l'escola. L'escola sola no ho pot fer tot.

Jaume Cela

Una de les funcions de l'escola és acollir, acollir sense condicions, i l'altra ensenyar, mostrar el món. Per mi, els objectius són: fer que els alumnes siguin com més savis millor, i això vol dir desvetllar la passió pel coneixement. Un segon objectiu: fer bones persones. Saber que podem dissenyar el nostre projecte de vida tenint present que compartim la vida amb altra gent. I si tot això ho podem fer en un marc de felicitat, molt millor. La felicitat és molt important.

Salvador Cardús

El debat entre instrucció i formació hauria d'estar superat teòricament, però hi ha escoles que fan instrucció i hi ha escoles que han perdut de vista que la instrucció va associada a la formació, a l'educació, i per tant que han deixat d'ensenyar matemàtiques. I una altra de les autocrítiques que s'han de fer és a l'antiinstitucionalisme que sovint l'escola ha professat: jo on sento parlar més malament de la societat és a l'escola i, en conseqüència, el que ha acabat passant és que la societat també ha acabat malparlant de l'escola.

Joaquim Prats

L'escola es justifica per la formació de cadascun dels alumnes que hi assisteixen, però en el món en què vivim també té una funció transformadora, almenys en tres qüestions: com a peça de cohesió social -a l'hora de fer que la gent assumeixi uns valors comuns i un projecte social de conjunt-, com a element de progrés econòmic i social, i també com a manera d'entrenar-se en la democràcia, d'acord amb els principis de convivència democràtica, política i social.